

KULTURA I WARTOŚCI
ISSN 2299-7806
NR 1(9) / 2014
SPRAWOZDANIA
s. 103–105

OD IDEI POSTĘPU DO IDEI KRYZYSU Lublin, 27–28 stycznia 2014

Leszek Kopciuch

W dniach 27–28 marca 2014 odbyła się w Lublinie, w salach Instytutu Filozofii UMCS, konferencja naukowa *Od idei postępu do idei kryzysu*, zorganizowana przez Instytut Filozofii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz kwartalnik „Kultura i Wartości”. W skład komitetu organizacyjnego konferencji weszli: dr hab. Leszek Kopciuch (przewodniczący) oraz dr hab. Honorata Jakuszko, prof. nadzw. W pracach nad przygotowaniem konferencji uczestniczyli także: dr hab. Tomasz Stefaniuk oraz dr Paweł Sikora z Zakładu Historii Filozofii Nowożytnej.

Jeszcze w 1919 roku P. Valéry pisał: „Nie wszystko zginęło. Ale wszystko poczuło się zagrożone. Niezwykły dreszcz przebiegł po rdzeniu Europy, wszystkimi swymi myślącymi ośrodkami pojęła ona, że nie poznaje siebie, że przestaje być sobie podobna, że straci wkrótce świadomość”. Te słowa nie były jednak tylko doraźną reakcją na gwałtowne doświadczenia, które akurat w tym czasie były udziałem Europy. Przez cały wiek dwudziesty – aż do czasów nam współczesnych – rozwijały się koncepcje, których autorzy stwierdzali tak czy inaczej rozumiany kryzys kultury zachodniej. Jego symptomy dostrzegano w różnych zjawiskach: w rozwoju kultury masowej, w dominacji rozumu instrumentalno-technicznego, w zaniku metafizyki, w przeobrażeniach religii, w upadku roli, jaką niegdyś w kulturze spełniały tradycyjne wartości, w dewastacji środowiska naturalnego. Różnie też oceniano rolę kryzysu (kryzysów). Jedni widzieli w nim tylko normalny przejaw dynamiki i przeobrażeń kultury, jej normalny mechanizm rozwojowy. Inni diagnozowali kryzys jako stan zagrożenia, który może (i powinien) być przezwyciężony. Jeszcze inni traktowali go jako element kulturowej destrukcji i katastrofy, w jakiej uczestniczy świat Zachodu.

Ale nie można przecież przeoczyć postępu, który dokonywał się w wielu dziedzinach i dokonuje się ciągle – obok zjawisk kryzysowych. Można go śledzić nie tylko w obszarze rozwijającej się techniki i związanego z tym rosnącego poziomu życia, lecz także w dziedzinie politycznej, społecznej i kulturowej, dostrzegając go na przykład w upadku systemów totalitarnych w Europie, w rozwoju liberalizmu w interpretacji życia, w zwiększeniu się dostępu do wiedzy, w rozwoju technik komunikacyjnych, w pozytywnych aspektach procesów globalizacyjnych.

Te dwie tendencje, zauważalne wyraźnie w czasach współczesnych, spowodowały, że organizatorzy konferencji uznali, że należy raz jeszcze postawić pytanie o występujące w wieku XX i XXI rozumienie idei postępu i kryzysu oraz ich wzajemny stosunek. Wydaje się bowiem, że żadna z tych idei nie jest w stanie samodzielnie oddać ducha współczesności. Rzecz jasna, w obrębie tak zarysowanego ogólnego problemu można wskazywać mnogość zagadnień szczegółowych, takich choćby jak: 1) typologia myślenia kryzysowego i postępowego; 2) różne dziedziny kryzysu i postępu; 3) wartości a rozumienie postępu i kryzysu; 4) przeobrażenia polityczno-społeczne a nasilanie się lub słabnięcie trendów myślenia progresywnego lub kryzysowego; 4) specyfika doświadczeń narodowych a inklinacje do myślenia postępowego lub kryzysowego; 5) filozofia i inne dziedziny kultury wobec postępu i kryzysu; 6) różne XX-wieczne i XXI-wieczne koncepcje postępu i kryzysu; 7) rola, jaką filozofia i inne dyscypliny humanistyczne i społeczne mogą spełniać w czasach kryzysów. Szczegółowy merytoryczny kształt konferencji wyłonił się z tematyki zgłoszonych referatów.

Wygłosili je przedstawiciele kilkunastu wiodących polskich ośrodków naukowych: prof. dr hab. Leszek Sosnowski, UJ, *Koniec a wielość możliwości. Kulturowa entropia współczesności*; dr hab. Witold Glinkowski, prof. nadzw., UŁ, *Kryzys człowieczeństwa – zagrożenie czy szansa?*; dr hab. Jacek Brezko, UM w Białymstoku, *Zanik uczuć metafizycznych jako źródło kryzysu kultury*; dr hab. Andrzej Boczkowski, prof. nadzw., UŁ, *Postęp i kryzys jako kategorie socjologicznej analizy zmian społecznych*; dr hab. Adam Nobis, prof. nadzw., UW, *Globalizacja jako postęp i kryzys*; dr hab. Andrzej Niemczuk, UMCS, *Analiza krytyczna idei postępu historycznego*; mgr Tomasz Lachowski, UW, *Podmiot wpisany w pismo. Jacques Derrida i kryzys idei podmiotu*; mgr Wojciech Mackiewicz, UW, *Śmierć podmiotu: koniec filozofii czy zadanie życia?*; mgr Krzysztof Rojek, UMCS, *Wolność woli w kryzysie? Analiza wybranych teorii*; mgr Jolanta Sawicka, UW, *Kryzys polityki w ujęciu Hannah Arendt i Claude'a Leforta*; dr hab. Michał Bo-

hun, UJ, *Śmiertelna cywilizacja. Rosyjskie koncepcje kryzysu kultury europejskie*; dr hab. Halina Rarot, PL, *Odwrotna strona postępu. Idea kryzysu w rosyjskiej filozofii*; mgr Cezar Jędrysko, UJ, *Dwa symbole. Dwie koncepcje postępu i diagnoza kryzysu współczesności N. F. Fiodorowa*; dr Paulina Tendera, UJ, *O znaczeniu filozofii sztuki po „końcu sztuki”*; Alicja Rybkowska, UJ, *Samoświadomość sztuki: wyraz rozwoju czy kryzysu?*; mgr Natalia Michna, UJ, *Czy zmierzch stał się zapowiedzią brzasku?*; dr Paweł Nierodka, ŚWSZ w Katowicach, *Eutyfronika czyli krytyka rozumu cyfrowego*; dr hab. Sławomir Raube, UwB, *Powracający mit: idea regresu w filozofii kultury*; dr Agnieszka Wesołowska, UŚ, *Husserla ujęcie kryzysu a fenomenologia transcendentna*; dr Beata Guzowska, URz, *Nowa duchowość jako alternatywa religijności*; dr Ryszard Wójtowicz, URz, *Współczesne znaczenie prawa naturalnego. Wybrane aspekty*; dr hab. Leszek Gawor, prof. nadzw., URz, *Próba typologii europejskiej myśli katastroficznej pierwszych dziesięcioleci XX wieku*; dr hab. Barbara Grabowska, UMK, *Zmiany w relacji człowiek – zwierzę czyli cena postępu*; dr Zbigniew Pietrzak, UWt, *Człowiek a środowisko – czy w idei postępu zawsze tkwi ziarno destrukcji? W dziewięćdziesiątą rocznicę urodzin Jeana Dorsta*; dr Katarzyna Haremska, UP w Krakowie, *Zmęczenie Europy*; Sidey Myoo, Academia Electronica–Instytut Filozofii UJ, *O elektronicznym postępie – przekraczanie granic*; mgr Tomasz Siwec, UMK, *Filozofia jako terapia w sytuacji kryzysu orientacji*; dr hab. Leszek Kopciuch, UMCS, *Optymizm, pesymizm i outsiderzy*.

Opracowania naukowe, przygotowane na podstawie referatów wygłoszonych na konferencji, zostaną opublikowane w najbliższym tematycznym numerze kwartalnika „Kultura i Wartości” – tj. w numerze 2 (10)/ 2104.

LESZEK KOPCIUCH, habilitated doctor, lecturer in the Chair of the History of Modern Philosophy, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin. E-mail: leszek.kopciuch@poczta.umcs.lublin.pl.